

Opvallende waarnemingen oktober-december 2011

Lemmingen

Half oktober werden de trektelposten in Nederland ineens opgeschrikt door onverwachte gasten. Van de ene op de andere dag spoelde er een golf jonge Ruigpootbuizerden over Nederland. Vooral in de kuststreek waren de aantallen ongekeken. Over de Puinhoop vlogen op 15 oktober 10 Ruigpootbuizerden. Ter vergelijking, dit is evenveel als het totaal van de afgelopen 10 jaar! Eén van de verklaringen was de oostelijke stroming waarin we half oktober zaten, die meer roofvogels onze kant op bracht. Op de Puinhoop waren er dagen met over de tientallen Buizerds en Sperwers.

Maar belangrijker was dat de Ruigpootbuizerds in Scandinavië een bijzonder goed broedseizoen achter de rug hadden. Twee sneeuwrijke winters had daar gezorgd voor een goede stand van Lemmingen en Woelmuizen. Onder een sneeuwdek kunnen deze makkelijker de winterkou overleven. Van roofvogels is bekend dat niet

Lemming voorjaar 2011 foto: Kees Verweij

alle broedparen elk jaar aan het broedproces meedoen. Met de overvloed aan voedsel dit jaar zullen veel paren tot broeden zijn gekomen en veel jongen hebben groot gebracht. Deze zijn massaal uitgezwemd, deels zelfs de Noordzee op en uiteindelijk bij ons terecht gekomen. Ook andere muizeneters lijken een goed broedseizoen gehad te hebben. Op de Puinhoop passeerden tientallen Blauwe Kiekendieven en de Velduil was een geregelde verschijning. Het lijkt er op dat ook de Sperwer op de één of andere manier heeft weten te profiteren, hoewel het eigenlijk een vogelspecialist is. Op 15 oktober vlogen er 127 Sperwers over de Puinhoop. Voor dagen met meer dan 100 Sperwers zoals dit jaar op de Puinhoop moeten we terug tot de jaren vóór 2000. Dat verschillende roofvogels een goed jaar hadden in Scandinavië blijkt wel uit de aantallen trekkers op Falsterbö aan het zuidpuntje van Zweden. Behalve Ruigpootbuizerd en Blauwe Kiekendief vestigde ook de Sperwer daar een nieuw jaarrecord.

Tussen de kiekendieven ontdekten de tellers op 15 oktober ook een Steppekiekendief. Een soort waar al weken naar uit werd gekeken want nooit eerder waren er zoveel in Nederland als dit najaar. Maar de waarnemingen beperkten zich tot een brede band van Groningen naar Zeeland. De vogels leken Zuid-Holland consequent links te laten liggen. Tot de gedenkwaardige roofvogeldag van 15 oktober.

Met 'Tussen Tulpen en de Zee' kunnen we nu mooi afmeten hoe bijzonder deze roofvogelinflux was. Ruigpootbuizerds hebben we nog niet eerder in deze aantallen gezien. Alleen in oktober 1985 is er een keer iets vergelijkbaars gebeurd. Met strakke oostenwind kwam er een golfje Ruigpootbuizerds langs. Maar het aantal bleef beperkt tot 8 en er bleven ook geen vogels hangen zoals dit jaar. Over Sperwers lezen we dat de aantallen doortrekkers tegenwoordig lager zijn dan vóór 2000. Daar staan nu weer een paar mooie topdagen tegenover. Zo is het boek een prachtige referentie, juist om te zien dat de vogelwereld steeds in beweging en je altijd verrast zult blijven worden.

Stille herfst boven zee

Een soort waarvan het bekend is dat ze sterk reageren op goede lemmingjaren is de Middelste jager. In jaren met een goed broedseizoen kunnen dan in november massaal jonge vogels voor onze kust verschijnen. Met de hoge aantallen roofvogels waren ook voor jagers de verwachtingen hooggespannen. Maar de Middelste jagers bleven weg. Reden daarvoor was dat we een novembermaand hadden zonder storm. Nadat we al het hele jaar van weerrecord naar weerrecord zijn gegaan was ook november atypisch. Aanhoudend stil, mistig weer. De Middelste Jagers zijn waarschijnlijk ver buiten ons zicht over volle

zee gepasseerd. Dat ze er wel waren bleek later.

Na een grote novemberinflux van jagers blijven er vaak vogels tot diep in de winter hangen. Toen het uiteindelijk in december toch begon te stormen bleken er inderdaad nog bijzonder veel Middelste Jagers aanwezig. Deze belaagden de Drieteenmeeuwen die deze winter in grote zwermen voor de kust verschenen. Voldoende voedsel om hier te blijven hangen in plaats van door te vliegen naar tropische wateren.

De Noordse Stormvogel zien we maar af en toe langs de Noordwijkse kust. In 'Tussen Tulpen en de Zee' meldden we al dat dit opmerkelijk is als je bedenkt hoeveel honderdduizenden er broeden langs de kusten van Noordwest-Europa. De decemberstorm bracht er tientallen in het zicht van de zeetrekters. Het deed een beetje denken aan de spectaculaire aantallen van december 2001, alleen ging het toen om honderden. Net als toen zaten er ook 'donkere' stormvogels tussen. Vogels van deze kleurfase hebben een donkere kop en soms hebben ook de onderdelen niet de gebruikelijke witte kleur. De donkere stormvogels wijzen op een

noordelijke herkomst. In de kolonies in het arctisch gebied (Groenland, Spitsbergen) hebben de meeste vogels deze kleurvariatie. Een winterinflux gaat meestal gepaard met verzwakte en dode stormvogels die op het strand aanspoelen. Ook dat zagen we weer gebeuren deze winter.

333 soorten

In 'Tussen Tulpen en de Zee' meldden we dat er in het waarnemingsgebied van onze vereniging in totaal 333 soorten zijn vastgesteld. Dat is een momentopname, want er zullen op een gegeven moment vast weer nieuwe soorten opduiken. Het was spannend of dit aantal, nu in de eerste maanden na verschijning van het boek, al snel achterhaald zou worden met een nieuwe soort voor onze omgeving. Er waren een paar goede kandidaten: een Citroenkwikstaart die over de St Bavo vloog, pas de tweede waarneming voor ons waarnemingsgebied. De Bruine Boszanger bij Katwijk, pas de derde. Anders wel de Giervalk die op 14 oktober over de Puinhoop vloog. Fred Klootwijk fotografeerde deze vogel en op basis hiervan kon roofvogelspecialist Dick Forsman bevestigen dat het om een Giervalk ging. Het was zeer waarschijnlijk dezelfde vogel die daarna in Zeeland overwinterde. Maar ook deze soort staat al op de Noordwijkse lijst. In 'Tussen Tulpen en de Zee' lezen we dat de heer Verster van Wulverhorst op 16 oktober 1849 een onvolwassen mannetje Giervalk schoot. Het was een grote zeldzaamheid: het eerste geval voor Nederland. De opgezette vogel bevindt zich in de collectie van Naturalis en de foto staat in het boek. Zo staat het aantal van 333 nog steeds onaantastbaar.

De Giervalk in de collectie van Naturalis en de Giervalk gefotografeerd door Fred Klootwijk op 14 oktober 2011 boven de Puinhoop in Katwijk.

fotocollage van een aantal bijzondere wintergasten. foto's: al onze natuurfotografen (zie www.strandloper.nl)